

Professionals in opvang, onderwijs en zorg kunnen veel van elkaar leren. Maar die samenwerking gaat niet vanzelf. Daarnaast kunnen wetenschappelijke inzichten nog veel beter geïmplementeerd worden in de praktijk. Zie hier de opzet van Pedagogisch PACT. Met als doel: een sterke pedagogische omgeving waarin alle jonge kinderen samen kunnen opgroeien. Tekst Astrid van de Weijenberg

Minder kinderen in speciale voorzieningen

PACT versterkt driehoek onderwijs, opvang en zorg

PACT is een project van Het Kinderopvangfonds en bouwt voort op eerdere projecten als 'Andere Tijden in opvang en onderwijs' en 'Alert4you'. Jeanette Doornenbal, lector Integraal Jeugdbeleid aan de Hanzehogeschool Groningen, was voorzitter van de zogenoemde Bouwgroep van PACT. Deze groep formuleerde

de uitgangspunten en de ijkpunten, en het profiel van de pedagogisch professional van de toekomst. De Bouwgroep heeft zijn werk gedaan en nu is Doornenbal voorzitter van het Wetenschapsteam. 'PACT is een pact tussen wetenschappers, beleidsmakers, bestuurders en mensen uit de praktijk. In een aantal gevallen doen ook

Proeftuinen

In Groningen, Schagen, Apeldoorn, Lent en Middelburg wordt gewerkt aan een concreet PACT-plan. Met de gemeenten Almere, Eersel en Arnhem is PACT nog in gesprek. Anki Duin en Gerdi Meyknecht vormen vanuit PACT de projectleiding. Duin: 'Overall staat centraal: hoe leer je als professional van en met elkaar? En wat leren de proeftuinen ons over een goede aanpak? Aan de hand van de PACT-meter, een zelfevaluatie-instrument, bepalen school, kinderopvang en jeugdhulp zelf wat bij hen het thema moet zijn. Zelf eigenaar zijn van je leerproces staat bij PACT centraal. Dat geldt voor de kinderen, maar ook voor de medewerkers. Zij leren van en met elkaar, en zijn dus zelf eigenaar van dat proces.' In Apeldoorn doet de Sterrenschoon mee. Duin: 'Daar is de samenwerking tussen school en kinderopvang al sterk ontwikkeld. Maar de manier waarop met zorg wordt omgegaan is nog versnipperd. Dat thema pakken ze dus op. Kijk naar het kind en schakel op het juiste moment zorg in.' In Lent bij Het Talent wordt een medewerker uit de gespecialiseerde jeugdzorg toegevoegd aan het team. Zij werkt ge-

woon mee in de klas. Zij coacht ouders en leerkrachten bij bijvoorbeeld gedragsproblemen. Het is dus niet een IB'er Plus of zorgcoördinator die buiten de klas om ondersteuning verleent, maar iemand die meewerkt met de leerkracht en de pedagogisch medewerker. In Schagen is sprake van een nog beginnende samenwerking tussen een cluster 2-school (speciaal onderwijs), een reguliere school en jeugdzorg. Hier moet de samenwerking nog helemaal worden vormgegeven, om zo toe te werken naar een kindcentrum. In Middelburg is deze zomer een integraal kindcentrum gestart en wordt naar mogelijkheden gezocht om de doorlopende lijn voor jonge kinderen te optimaliseren. In Almere wordt voor een gemeentelijke insteek gekozen. Almere is al ver met intensieve samenwerking tussen basisonderwijs en voorschoolse voorzieningen. Nu moet ook nog het lokale zorgbeleid zo ingericht worden dat het de IKC's ondersteunt. En in Amsterdam zijn ze nog aan het zoeken naar de insteek.

Foto: Nationale Beeldbank

gemeentes mee', vertelt ze. 'Er is in de branche veel in beweging. Harmonisatie van peuterspeelzalen en kinderopvang; het aantal integrale kindcentra heeft afgelopen jaren een boost gekregen. Wij willen dat hier niet alleen op beleids- en politiek niveau beslissingen over genomen worden, maar ook vanuit de praktijk. Wij weten inmiddels aardig wat goed is voor jonge kinderen, maar laten we dat ook zien in de praktijk? We weten meer dan we doen. Kennis landt niet altijd in de praktijk. Wij willen de kwaliteit van de voorzieningen voor kinderen verhogen. En dat willen we doen door de interprofessionele samenwerking te versterken.'

Houtje-touwtjewerk

PACT wil de pedagogisch medewerker, de leerkracht en de medewerker uit de jeugdhulp meer aan elkaar koppelen. Want er zijn wel samenwerkingen, maar het blijft houtje-touwtjewerk. Maar wat levert dat op voor het kind? Doornenbal: 'Dat er beter omgegaan wordt met

verschillen. Op dat terrein kunnen we nog heel veel verbeteren, ook op het gebied van een rijke speel-leromgeving en een onderzoekende, lerende cultuur. Leraren en pedagogisch medewerkers zijn complementair. Wij willen een duurzame infrastructuur tot stand brengen, waarbij er een professionele samenwerking is tussen leraren, pedagogisch medewerkers en ook medewerkers uit de zorg. Samen moeten we nadenken over en samenwerken aan een ontwerp waarin ieder kind mee kan doen. Inclusiviteit is in dit project heel belangrijk. Uiteindelijk willen we minder kinderen in speciale voorzieningen.'

'Ik zie Pedagogisch PACT als een mooi en passend vervolg op Alert4you', zegt Karin Schoolderman, projectleider bij Elker, jeugd- en opvoedhulp in Groningen. 'In de Alert4you-projecten is ervaring opgedaan met het verbinden van twee sectoren, kinderopvang/peuterspeelzaal/bsa aan de ene kant en jeugdhulp aan de andere kant. In de Alert4you-pilots werd langzamerhand duidelijk dat het onderwijs een belangrijke schakel is. In PACT werken daarom drie sectoren samen. Inzet vanuit jeugdhulp in reguliere voorzieningen voor (jonge) kinderen versterkt het pedagogisch klimaat in de basisvoorziening. Daardoor kunnen meer kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften op deze basisvoorziening blijven.' Gaat dat ook zo werken? Die vraag gaan wetenschappers beantwoorden. Zij gaan de pilots monitoren, zodat ze een beeld krijgen welke experimenten wel en welke niet goed uitpakken. Ook begeleiden ze de pilots om zo tot een goed experiment te komen.

Proeftuin

Teams van leerkrachten, pedagogisch medewerkers en professionals uit de zorg gaan samen uitzoeken wat ze willen gaan aanpakken. Dat gebeurt in zogenoemde proeftuinen. Op basis van de door PACT geformuleerde ijkpunten kiezen deze proeftuinen hun eigen speerpunten.

Die PACT-ijkpunten zijn onder te verdelen in vijf categorieën. De meeste zijn al bekend van kwaliteitsonderzoeken. Het gaat daarbij om proceskwaliteit (de dagelijkse interacties), structurele kwaliteit (zoals groeps grootte en indeling van de ruimte) en inhoudelijke kwaliteit (aanbod en inhoud van de activiteiten). Nieuw is daarnaast de dialogische kwaliteit: verschillende organisaties gaan met elkaar in gesprek over normen en waarden bij het opvoeden en maken samen afspraken. En het laatste ijkpunt is de dialogische professionaliteit. Dit verwijst naar het professioneel handelen van medewerkers en is gericht op dialoog, reflectie en doelgericht en planmatig werken. >

'Wij weten inmiddels aardig wat goed is voor jonge kinderen, maar laten we dat ook zien in de praktijk?'

‘Er zijn wel samenwerkingen, maar het blijft houtje-touwtjewerk’

De proeftuinen zijn heel divers, legt Doornenbal uit, omdat iedere locatie anders is en een andere vorm van samenwerking kent. In Groningen bij Vensterschool Koorenspeer bijvoorbeeld gaan ze de driejarigen en de kleuterleerlingen bij elkaar brengen. Erika Santinge is locatiemanager bij SKSG Bruintje Beer en SKSG Merdeka, die meedoen aan PACT. Zij gaan na de kerst van start met de proeftuin. De aanpak sluit aan bij de al eerder in gang gezette juniorgroep van SKSG Merdeka: een groep van 3- tot 6-jarigen die bestaat uit kinderopvangkinderen en bso-kinderen. ‘Zo kunnen de jongste bso-kinderen weer even de oudste zijn en weer terugkomen bij de vaak bekende kleintjes. De driejarigen van de kinderopvang krijgen in de middag net wat meer uitdaging door de komst van de groten.’

Samenvoegen

In PACT wordt de samenwerking uitgebreid met Vensterschool Korenspeer, vertelt Santinge. ‘Driejarigen van Merdeka worden enkele dagdelen samengevoegd met kleuters van school, onder leiding van zowel pedagogisch medewerkers als een leerkracht. Ze worden niet in de kleuterklas erbij gezet, maar krijgen een aparte ruimte. Zo is het voor zowel de kleuters als de peuters iets nieuws. Onze

pedagogisch medewerkers hebben inmiddels al kennisgemaakt met de leerkrachten van de kleuterklassen. Samen hebben ze de ruimte bekeken en afgesproken wat er aangepast moet worden. Samen hebben ze afspraken gemaakt over begintijden. Binnenkort gaan we ouders inlichten. Als je het goed uitlegt, dus dat peuters nog niets hoeven, dat ze niet al naar school gaan, dan verwacht ik geen problemen. Ook over de juniorgroep waren ouders heel enthousiast.’

Van elkaar leren

Elker jeugdhulp is in Groningen vertegenwoordigd door een pedagogisch coach, een expert op het gebied van het jonge kind. Zij kijkt naar de speel-/leeromgeving. Kan die rijker? Zij observeert en gaat video-interactiebegeleiding doen. En verder is ze op afroep beschikbaar. De drie of soms vier professionals – als de coach aanwezig is – van drie verschillende disciplines werken op deze manier samen in een groep en kunnen al doende van elkaar leren. Santinge: ‘Ieder gaat vanuit zijn eigen expertise om met de kinderen. Beide groepen zijn ontzettend nieuwsgierig naar hoe ze van elkaar leren. Onze pedagogisch medewerkers zijn erg geboeid door elementen uit de school. Zo hebben wij een pedagogisch medewerker die een opleiding Dalton in de kinderopvang volgt omdat de school ook een daltonschool is. Zo kan ze nog beter aansluiten.’ Santinge verwacht dat door deze manier van werken de driejarigen vertrouwd raken met de leerkracht en met de kleuters, en dat zo de overgang naar school soepeler gaat verlopen voor de kinderen die vier worden.

Verbinding

PACT werkt met adviseurs, ambassadeurs en een wetenschapsteam. Ze houden elkaar op de hoogte, onder meer door masterclasses te organiseren. Daarnaast probeert de projectleiding, bestaande uit Anki Duin en Gerdi Meyknecht, verbinding te leggen met andere initiatieven, zoals ‘Kindcentra 2020’ en de ‘Kopgroep Wethouders voor Kindcentra’, en het Ministerie van SZW en de brancheorganisaties van onderwijs, kinderopvang en jeugdhulp. Duin: ‘Allemaal bewegen ze richting kindcentra 0-12. Maar wil je een echte connectie maken, dan moet iedereen de samenwerking mee vorm gaan geven; zowel in de praktijk als op beleidsniveau.’ <

De 10 uitgangspunten van PACT

Hoe kijken we naar de ontwikkeling van jonge kinderen?

1. Kinderen leren altijd en overal.
2. Kinderen zijn en ontwikkelen zich verschillend.
3. Elk kind heeft recht op een liefdevolle, uitdagende en vakkundige speel- en leeromgeving.
4. Kinderen hebben stabiele relaties, structuur én stimulans nodig.
5. Opvoeden gaat altijd samen met ouders. Ouders doen mee, denken en praten mee, beslissen mee.
6. Pedagogische professionals werken vanuit gedeelde morele waarden en communiceren hierover met ouders.
7. Pedagogische professionals zijn vakmensen die vanuit een heldere visie en met passie werken.
8. De kwaliteit van interacties is doorslaggevend voor de ontwikkeling van kinderen.
9. ALLE kinderen doen mee; we sluiten geen kind uit.
10. Er is een diversiteit aan professionele competenties nodig die complementair zijn en waar ALLE kinderen van profiteren.

Zie ook www.pedagogischpact.nl